

Egy zongoraművész nő.

— Kábdebó-Simay Rozália. —

Az idei tavaszon Szamosújvár zenekedvelő közönsége rég óhajtott műélvezetnek részese lón azon hangverseny révén, mely városunk redoute-termében a helybeli születésű, de művészi zongorajátékáról szélesebb körben is előnyösen ismert Kábdebó-Simay Rozália úrnő áldozatkész közreműködése mellett, szokatlan érdeklődés s a közelismerés jeleinek élénk nyilvánulása kíséretében folyt le, — szép összeget eredményezve a fényesen sikerült zeneestély jótékony céljának előmozdítására.

K. Simay Rozália úrnő zenei képzettségét, első sorban a családi körben nyert gondos magántanulás által szerevezve, - az ekként nyert biztos alapon, később a fővárosi elismert névvel bíró Siposs-féle zongora-tanintézetben, illetve magánzeneakadémián folytatta tovább

zeneelméleti és gyakorlati tanulmányait; a honnan azután, mint az intézetnek egyik legtehetségesebb növendéke, csakhamar a Liszt vezetése alatt állott budapesti országos zeneakadémiának zongoraművészeti osztályába is felvétetett.

Itt fokozott lelkesedéssel igyekezett lankadatlanul előbbrevinni kedvelt művészeti szakmájának gyakorlatát és tanulmányait; melyekkel, még ma is családanyai helyzetében is, a női hivatás házias gondjai és örömei közt sem mulasztja el szeretettel s odaadó szorgalommal foglalkozni.

A virtuóztatás fokára emelkedett zongorajátékában, a különböző időkben tartott hangversenyeken, már is több hazai város közönségének nyílt alkalma gyönyörködni; s úgy korábbi, mint legújabb fellépései (a budapesti, kolozsvári, brassói, marosvásárhelyi, fogarasi és szamosújvári közönség előtt) egyaránt biztosították részére a hallgatóság tetszését s a szakavatott műértők elismerő nyilatkozatait.

A poétikus felfogással párosult művészi technika által az egyéniség oly rokonszenves vonásai érvényesülnek játékában, — melyek a nagy zene-szerzők legnehezebb alkotásainak hatásos interpretálására is képesítik őt.

Nála a gyakorló művészet nem kenyérpálya a nagyvilág zajos küzdterén, melyen diadal és hírnév után eseng a soha ki nem elégíthető becsvágy, — hanem inkább nemes élvezet, valódi hivatás és szellemi szükséglet, — ideális fűszere a családi élet kis világának, melynek tisztább légkörében szívesen áldoz a zene muzsájának, s abból csupán akkor lép ki a nyilvános hangversenytermek emelvényére, ha eszményi céljait követve, alkalma nyílik olykor művészete által valamely magasabb közérdeket előmozdítani.

Élethíven sikerült arczképe (mely a jelen füzet homlokát disziti) elárulja művésznőnk fenkölt szellemét; mely a klasszikus zene előkelő birodalmában részére oly szép hivatást szerez, — míg a családi kör szentélyében őt a legnemesebb kötelességérzet hősnőjévé avatja fel.

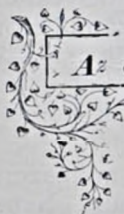
K. Simai Rozália úrnő, Simay Gergely kir. tanácsos és nyug. törvényszéki elnök leánya, — s eddig elért művészi sikereiből következtetve joggal remélhető, hogy az ő emelkedőben levő szép tehetségei úgy szülővárosának, mint az örmény névnek e hazában még sok elismerést vívnak ki.

Sz. K.

Emlékezet.

— Butághéanez költeménye. —

*Az est ha jött és besötétedett,
Szép csillagom diszíté az eget;
Becsés volt nekem ez a drágakő,
Lelkem borújút el-eltüntetö.*

*Sötét erdőmben kis madár lakott,
Örömmel hallám, oly szépen dalott,
Szívemhez szólott bájos éneke,
Hisz minden hangja tavaszt hirdete.*

*Kertemben nyilott a legszebb virág,
Irgy szemekkel nézte a világ;
Mosolya kedves, üde és vidám,
Gyönyörben usztam hogy ha láthatám...*

*De elsötétült égi csillagom,
Kis fülmlém nem zengi már dalom',
Rozsám' elhordta a zord őszi szel:
Sajgó szívemben csak emlékük él!...*

Simay Gergely.

Az örmény nyelv az indó-európai nyelvcsaládban.

— P á t k á n i á n K.-nak az orosz esászári földrajzi társaság kaukazi osztálya által kiadott „Tudósítások”-ban megjelent tanulmánya. —

III.

Az örmény irodalomban fenmaradt ugyan a III. és IV. századoknak nyelve, de a grammatika messzemenő felbomlásnak képét tárja elénk oly korszakban, midőn a szláv és góth nyelvek még régi formáik teljes gazdagságának birtokában voltak. Az eredeti nyelvtani alakok nagy részének elvesztésével egyidejűleg elveszítette a nyelv ama jellemző vonásokat is, melyeknél fogva az egyik vagy a másik csoporthoz számítható. A dolgoknak ily helyzetében nehéz egy tollvonással dönteni ama kérdés fölött, hogy mily helyet foglal el az örmény az indo-európai nyelveknek körében. E kérdés megoldásának előfeltételei a következők:

1. Ki kell választani az örmény nyelvből mindazon szavakat, a melyek hasonlítanak a perzsákhoz. Nem nehéz felismerni a görög, syr és egyéb semita szavakat is, melyek a kereszténység fölvétele után az örmény nyelvbe átmentek. Ha ily módon a használatban levő szavaknak körülbelől egy harmad részétől eltekintünk, fenmarad mintegy 3500—4000 szó, a melyek nem hasonlítanak más nyelveknek szavaihoz. Kétségtelen, hogy ezeknek egy részére nézve is kimutatható az átkölcsönzés, de a túlnyomó többsége e szavaknak az örmény nyelv el nem vitatható tulajdona. Ha a szavaknak ezt az utolsó categoriáját vesszük elemzés alá, kikerüljük azt az eshetőséget, hogy idegen szavakat örményeknek tartunk, s megismerkedünk fővonásaival az örmény nyelv phoneticájának s a többi nyelvekhez való viszonyának.

2. Az örmény nyelvnek a perzsa dialectusokkal való összehasonlításánál a nyelvbuvárok csakis azokat az iráni nyelveket tartották szem előtt, a melyeknek irodalmuk volt vagy van. Ámde a szavak egyik nyelvből a másikba nem pusztán a könyvek útján mennek át, hanem még sokkal gyakrabban az állandó és élénk

összeköttetések és érintkezések közvetítésével is. Ily érintkezései lehettek az örményeknek oly perzsa népségekkel, melyeknek nem volt irodalmuk s a melyeket manapság is alig ismernek a szobatudósok. A perzsa nyelv-dialectusok kölcsönös viszonyainak ismerete nélkül nehéz biztossággal nyilatkozni ama szavakról, melyek a perzsából mentek át más nyelvekbe. Megtörténhetik, hogy valamely örmény szó összehasonlítottván a perzsával, oly különbséget tüntetett föl, mely a nyelvbuvárt könnyen tévútra vezethette. Azon feltevésben, hogy e különbség az örmény nyelvnek sajátosságát foglalja magában, ezen a nyomon indul tovább s a végén kitűnik, hogy a szó maga nem is örmény, hanem localis perzsa, s hogy az eltérés nem örmény, hanem perzsa talajon merült fel. Nem szorítkozhatunk tehát kizárólag a perzsa írásnyelvre, hanem figyelmet kell fordítanunk azon dialectusokra is, melyeket a perzsa nyelv különböző törzsei beszélnek.

3. Lingnisticai szempontból a nyelv összesége a népies dialectusoknak s az irodalmi nyelv azoknak csak esetleges képviselője. A tudósok nagy része az örménynek buvárlásánál csakis a bibliafordítás nyelvét tartja szeméi előtt s azt tekinti az örmény nyelv egyetlen képviselőjének. Mi azonban tudjuk, hogy ez a dialectus csak esetleg vált írásnyelvvé s hogy ezenkívül még ma is több más örmény tájnyelv létezik éles különbségekkel ugy a hangzásban és kiejtésben, mint lexicographiai s grammaticai szempontból is.

Az örmény nyelvnek iráni jelleget tulajdonítván, nézetének megerősítését találja a nyelvbuvár az iráni nyelveket a sanskrittól megkülönböztető vonásokban. Ezeknek egyike a sanskrit *h* betűnek *z* betűvel való felcserélése az iráni nyelvekben. Hasonló helyettesítéssel találkozunk az örmény szavakban is. Így p. Hübschmann a sanskrit *vah*, *meha*, *bahu*, *lih* szavakkal szembe állítja az örmény *vaz*, *méz*, *bazum*, *lizel* szavakat. Csakhogy egyáltalán nincs bebizonyítva az, hogy vajjon eme szavak valóban örmény származásúak, sőt teljes okunk van ebben kételkedni.

Mielőtt véglegesen dönteni lehetne az örménynek az egyik vagy másik nyelvcsoporthoz való sorolása fölött, szükséges mélyebben behatolni e nyelv tájszólásaiba, máskülönben egyoldalú marad a tanulmányozására fordított fáradság s megérthetlen még az irodalmi nyelv összetételének és alkatának több jelensége is. Az örmény tájszólásokban egész sora a tiszta örmény szavaknak maradt fenn, melyeket az irodalmi nyelvben idegen szavakkal helyettesítettek. A szóalakoknak ily különbözősége mellett lehet-e vajjon döntő súlyt tulajdonítani annak, hogy egy betű helyett az örményben más jelenik meg?

4. A grammaticai formák többoldalú megvizsgálása párhuzamosan a szóelemzéssel kétségkívül minden egyébnél fontosabb szerepet játszik az előttrök fekvő kérdés megoldásánál. A nyelvnek grammaticája ugyanis megtartja a külső benyomásoktól való függetlenségét még akkor is, midőn valamely nyelvben a szavak nagyobb részét idegen szavakkal cserélték fel.

Nem lesz felesleges itt egy kis kitérésbe bocsátkoznunk.

A törökök neve a történelemben nem jelenik meg a VII. századnál előbb. A XI. században Persiát és Örményországot meghódították a seldsukidák. Azóta érezhetővé vált a törökök befolyása a perzsa és örmény nyelvre. Ezen korszak, vagyis a VII. század előtt azonban nem engedi meg a nyelvtudomány bizonyos jelenségeknek a török nyelvformákra hivatkozás útján való megfejtését.

Mordmann ekként nyilatkozik tanulmányainak egyikében:*) „Az örmények tudvalevőleg az indo-európai fajhoz tartoznak, de a nyelvök nyilvánvaló nyomait mutatja a turani befolyásnak. E kifejezés alatt nem az osmanokkal való évszázados összeköttetés útján a nyelvbe behatolt török szavakat értjük, hanem azon elemeket a IV., V., VI. és VII. század irodalmi nyelvében, midőn még senki hírére sem hallotta a seldsukoknak, osmanoknak stb.“ Mordmann huszonhárom szót idéz, a melyek a török szavakkal való hasonlatosságuk által ezt a befo-

*) Zeitschrift der Morgenländischen Gesellschaft 1870 : XXIV. 83.

lyást lennének hivatva bebizonyítani. Csakhogy a szavakat nem a legszerencsésebben választotta meg az általa felállított tétel érdekében. Alig van jegyzékében egyetlen egy oly szó, mely a törökkel való hasonlatosságra ugy hangzása, mint értelme tekintetében igényt tarthatna.

— A betejező közlemény a jövő füzettünkben. —

Dr. Molnár Antal.

Képek a magyar-örmény metropoliszból.

II.

— Egy színművész, mint vendég. —

Már együtt volt a bizottság a városház tanácskozási termében, midőn a távirat, mely Nagy Károlyból érkezett, bizonyossá tett minket arról, hogy a budapesti nemzeti színház hírneves művésznője: Kaffkáné Hegyesi Mari más nap (júl. 1.) körünkbe jó — vendégszerepelni. Deák Péter színgazgató hívta meg a kedves művésznőt. A bizottság azonnal munkához látott; főbb megállapodásai e-

zek: Ünnepestes fogadtatás, üdvözlő beszéd,⁹ virágcsokor átadás; elszállásolás, ezüst koszorú-vétel, társas vacsora...

Sokan gyültek össze a vasútnál; a vonat megjött. Kiszállott a művésznő; Voith Miklós ügyvéd üdvözölte — melegen. A válasz rövid tartalma ez: „Rég vágyakodtam e falak közé, vágyam most teljesült; forró köszönet a meglepő fogadtatásért!” Erre kocsira ült és szállására hajtatott. Placsintár Dávid polgármesternek vendégszerető mívelt neje bocsátotta a művésznő rendelkezésére fényes termeit; itt volt szállva komornája is.

Júl. 2-án lépett fel első ízben: a „Fedorá“-t adták. Színtermünk falai ilyen nagyszámú közönséget talán egyszer sem láttak. A szíinigazgató a terem minden zegezugaiba üléseket helyezett. Kicsinynek bizonyult tágas színtermünk, műpártoló közönségünk nem egy tagja szorult ki. Mikor kijött e kedves alak: csinos virágsokrot nyújtottak át neki, a nagy közönség pedig harsány „éljen“-nel és tapsviharral fogadta. Aztán hozzá kezdett szerepéhez... és remek játékával elbűvölt. Nem mondom, hogy szépen, elragadóan, művésziileg játszott, — mert ezt ugy is tudja az egész ország; azt sem mondom, hogy az az asszony játszott nálunk, ki tökélyre vitte a színművészetet, ki annyi hervadhatlan babért szerzett valamint a fővárosban, úgy vidéken is, — hanem csak szíves köszönetet mondok az igazgatónak, hogy Hegyesi Mari meghívásával alkalmat nyújtott Szamosújvár városának játékában gyönyörködhetni annak, ki a színművészet megtestesült személyesítője! A nyújtott gyönyört a hálás közönség szünni nem akaró tapsal és többszörös kihiással jutalmazta.

Másnap délben Vajna Károly ellenőr uri házában volt ebéden; ott volt Placsintár Dávidné, Voith Miklós ügyvéd, Gajzágó Ferencz járásbíró, Szongott Kristóf szerkesztő, Novák Gergely tanár, dr. Esztegár László és Deák Péter szíinigazgató is. Kitűnő étkek, zamatos borok, fesztelen jó kedv. Lapunk szerkesztője előbb a magyar nők egyik büszkeségét: az ünnepelet művésznőt, azután a kedves házi asszonyt: Vajna Károlynét köszöntötte fel, ki sok szép tulajdonainál fogva a mily jelentékeny helyet foglal el a szamosújvári társadalomban, épen oly jó feleség, figyelmes háziasszony, kiváló gazdasszony... Ebéd után bementünk a közel levő várkertbe; itt a szép

művésznő a tisztán tartott kert szép virágcsoportjaiban, melyekből néhány szálát szakított is — gyönyörködött. Kijövet a szives vendéglátó Vajna Károlyné, fegyencz kéz készítette csinos mívű kenyértálczával, melyen ez a körirat olvasható: „Add meg nekünk mindennapi kenyereinket“ — ajándékozta meg, Kodra Gyula hivatalnok pedig egy szintén itt készült, mesterséges szerkezetű gyufatartót adott át a művésznőnek, hogy vigye emlékebe szeretett férjének.

Estve „Gauthier Margit vagy a kameliás hölgy“-ben lépett fel. Párját ritkító játéka a legfokozottabb várakozást is túlszárnyalta. Előadás kezdete előtt egy bizottság jelent meg a színpadon és nyílt színen szép beszéd kíséretében adott át az érdemes művésznőnek egy értékes ezüst-koszorút. Novák Gergely tanár volt a szónok. Előadás után az étterembe mentünk: vacsorához ültünk; a hatvan terítékű asztal mellett nők is foglaltak helyet. A felköszöntők sorát Gajzágó Ferencz nyitotta meg; poharat üritettek még dr. Esztegár László, Vajna Károly (a polgármesternéért), lapunk szerkesztője, Novák Gergely, dr. Gopcsa László, Esztegár Gergely. Szongott Kristóf körülbelől ezeket mondotta: „A férfiú leendő menyasszonya egyéniségében ezt a három tulajdonságot szokta keresni: műveltség, jóság és szépség. Boldognak tartja magát a férfiú, ha választottja a mondott tulajdonságok közül bár egyet képes felmutatni; még boldogabb az a férj, ki feleségében két tulajdonságot fedezett fel; de legboldogabb az a vőlegény, kinek aráját mind a három tulajdonság diszesíti. A túlzott fok a nyelvtanban is csak nagy ritkán fordul elő. A legboldogabb férjek egyike ő méltósága: Kaffka László miniszteri osztálytanácsos ur, ki a távolból is gyönyörrel legelteti lelki szemét bájos neje kiváló tulajdonságain. Nem mindennapos az olyan nő, kiben mind a három tulajdonság fellelhető; ellenben nagy ritkaság az olyan hölgy, kit háromnál is több tulajdonság ékesít. És uraim! ezt a ritkaságot körünkben tiszteljük. Ugyanis a mai nap ünnepeltje nemcsak művelt, jó és szép, hanem még magasztalt művésznő is. Azért midőn művésznő ő Méltóságának azon kitüntető sziveségeért, hogy kis körünkbe jöven, alkalmat nyújtott

nekünk páratlan művészetében, — mely magyarosságot, hazafiságot, műveltséget, erkölcsösséget terjeszt, — gyönyörködhetni, nemcsak a szamosújvári sajtó, hanem műpártoló közönségünk nevében is hálás köszönetet mondok, egyúttal kérem a Gondviselést, hogy Méltóságodat, kit szamosújvári tisztelőivel együtt az országos közvélemény is legszebb művésznőnek tart, — hazánk diszére, derék férjének boldogítására és számtalan tisztelőinek örömeire ép erőben és tartos egészségben sokáig éltesse.“ Két órákor oszlott el a kedves társaság; haza kísértük a művésznőt, kit később többen éjjeli zenével is megtiszteltek.

Júl. 4-én kikisértük a vasúthoz: Szilágy-Somlyóra ment, hol Csoka színtársulata működött. Innen Deésre jött át (szamosújvári tisztelői közül néhányan deési előadásait is megnézték) és Deésről még egy előadásra ismét Szamosújvárra: a „Czigány“-ban remekelt. A ritka műélvezet után együtt vacsoráltunk; ott volt a művésznő és komornája, a polgármesterné. Vajna Károly kedves nejével, Voith Miklós, Szongott Kristóf, Novák Gergely és a színigazgató. Ki akarta kerülni a művésznőt a nappali nagy meleget, azért éjjel egy órákor elbucszott tőlünk, kocsira ült és Apahidára hajtattott, hogy ott elérje a Brassó felől jövő vonatot. Egyenesen haza ment Budapestre.

Nem szívesen vált meg e helységtől, mit oly nagyon megkedvelt; az eltávozott ünnepelt művésznő itt hagyta a hamar eltűnt felejthetlen napok kedves emlékét és magával vitte határtalan tiszteletünk nagyrabecsült zálogát. A viszontlátásig!

Szongott Kristóf.

Különös véletlen.

— Elbeszélés. —

Az „Armenia“ számára írta: **Kritsa Klára.**

I.

Itt az Erdély felé induló vonat! hangzott több felől, az aradi pályaház előtt, egy novemberi délutánon. Erre mozgalom keletkezett, — miként ez rendszeren történni szokott, — a hordárok rohantak a vonathoz,

elkapkodva a kiszálló utasok bőröndjeit; ki-ki sietett az érkezett rokon, vagy barát üdvözlésére.

A pályaház előtt nagy csoport utas várta a jelt, hogy felszállhasson a vonatra.

— Ujságot tessék! Tetszik sült gesztenye, forró? hangzott innen-onnan.

Végre felnyitották a korlát ajtaját s az ott várakozó utasok nyomultak előre a vonat felé, hogy minél előbb beszállhassanak a kupékba.

Midőn már majdnem mindenki elhelyezkedett, így szólt a kalauzhoz — egy koronát nyomva kezébe — egy magas barna férfiú:

— Vezessen engem egy külön kupéba.

A kalauz készséggel csapta félre egyik négy személyre való fülke ajtaját s átvéve az utas bőröndjét felhelyezte azt a hálóba.

Mind a négy ülés el volt már foglalva: három ifjú leány és egy nagy kosár által. Ez utóbbi a harmadik leánynak képezte tulajdonát, a ki fejét jobb kezére hajtva, hanyagul könyökölt kosarára. A más két leány vidáman csevegett a nélkül, hogy egymás kilétét sejtette volna.

A deli természetű magas férfi, a mint belépett s az üresnek vélt fülkében ennyi személyt talált, igen kellemtelenül volt meglepve és nem késett ezt halkan szavakban is kifejezni a kalauz előtt.

— Legyen nyugodt uram! — mondá ez, ugy hogy a bennülők is hallhatták — e hölgyek csak Radnáig utaznak.

S ezzel távozott.

A fiatal férfi látva, hogy mind a négy hely el van foglalva, bosszusan állott egy helyben; udvariassága tiltotta figyelmeztetni a kosarára dőlő leányt, hogy a negyedik hely övé s hogy távolítsa el onnét azt a nagy kosarat. Ujságot vett elő — talán, hogy bosszuságát elrejtse — s fennállva olvasott.

A leány nem látszott törödni semmivel.

A másik két leány folytatta a társalgást, közben egy-egy pillantást vetve a kosaras leányra, majd a fennállva olvasó érdekes férfira.

Éles fütty hallatszott; a vonat csendesen elindult, aztán gyorsan robogott tova a sineken. Midőn a harmadik kis állomásnál állott meg, akkor a leány felegyenesedett s kosarát kezébe kapva, gyorsan félrerántá az ajtót s kilépett a nélkül, hogy a benmaradottakat egy főhajtással üdvözölte volna.

— No ez ugyancsak furcsa egy teremtés! jegyzé meg az egyik leány, a melyik balról ült.

A másik nevetve így szólt:

— Ugy jött nekem, hogy a fülébe sugjam: Ne dominálja magácska mind a két helyet, mert nincs joga hozzá.

Erre a férfi — ki már előbb a pamlag tulsó oldalára, a hol a kosár volt, ereszkedett — megváltoztatta helyét és a pamlag másik felére ült. Az utóbb szóló fiatal hölgy némi zavarral, hogy az ismeretlen férfi közel mellette foglalt helyet, félrefordítá fejét.

— Ne nehezteljen nagysád, hogy közelében ülni bátorkodtam! — így kezdé a férfi. Az olvasástól kifáradt a szemem, — folytatá a kezében tartott lapot térdeire helyezve s egészen a fiatal leány felé fordulva. — Részt akarok venni a társalgásban, annyival inkább, mivel nagysád utóbbi szavai engem érdekelnek, minthogy az a kis leány az én helyemet bitorolta. De újra kérem ne nehezteljen, hogy közelében foglaltam helyet.

— Nincs jogom neheztelni, — viszonzá a szép barna leány, nagy sötét, okos szemét a férfira függesztve — nem az én helyemet foglalta el.

A balról ülő halvány szőke leány közbeszólt:

— Önnek lett volna uram joga és oka neheztelni az előbb távozott leánykára.

— Hogyan nehezteltem volna, hisz úgy látszik szégyenke soha se utazott vasúton s nem ismeri a rendszabályt.

— Pedig ön mielőtt sejtette volna, hogy állva kellend keresztül utaznia három állomást, már mindhármunkra neheztelt, mondá a barna leány.

— Én?!

— Igen ön! Bosszus volt, hogy nem találta üresen e fülkét.

— Ugy van igaz! erősíté a szóke.

— De kérem hölgyeim! — mentegetődzék a férfi — én igen messzire Csikvármegyébe utazom. Ezért lelkére kötöttem a kalauznak, hogy engem egy üres fülkébe vezessen, hogy az éjjel pihenhessek...

— Legyen nyugodt uram! — szakítá félbe a barna leány mosolyogva — mindjárt megszabadul tőlünk is.

— De én nem óhajtok nagysádéktól szabadulni, sőt — épen mondani akarom — hogyha tudtam volna előre, mily kedves társaságot találok itt, úgy ha egy üres fülke kínálkozott volna, még is ezt választom. De mikor beléptem, akkor hirtelenében nem tudhattam, hogy mily szeretetreméltó teremtésekkel hozott össze a véletlen szerencse.

— De daczára szeretetreméltóságunknak ön még is bosszus volna, ha az a tudat meg nem nyugtatná, hogy a legközelebbi állomáson kiszállunk s így az éjet — feltéve, hogy ha valakit helyettünk ide nem hoz a véletlen — nyugalomban töltheti, mondá a barna.

— Oh nem! Mert én édes örömetst feláldoznám az éjjeli nyugalmat, ha nagysádtokkal egész úton együtt lehetnék, szolt a férfi udvariasan.

— Tehát ön Csikországba utazik s talán épen a fővárosba: Csik-Szeredába? kérdé tréfásan a barna.

— Régóta vágyam volt beutazni a Székelyföldet, de minden cél nélkül utazni, ezt csak a gazdagok tehetik; most azonban van komoly célom: nősülni akarok. Egy ismerősöm több szép leányt említett előttem, de különösen egyet nevezett meg, a ki nemcsak szép, de gazdag is. Ily két tulajdon együtt véve kevés halandónak adatik. S e tulajdonokkal bíró hölgyért nem de érdemes megtenni az útat?

— Természetesen! Csak kérdés: vajjon nem kap-e kosarat, mert különösen az utóbb említett tulajdonság úgy vonzza a kérőket az illető hölgy felé, mint mágnes a tűt, mondá kissé gúnyosan a barna leány.

— Egy kosár még nem oly nagy baj! Legalább egyúttal ki lesz elégitve régi vágyam: meglátom a Székelyföldet.

— És a havasoknak melyik völgyében nyílik az a szép aranyos virág? kérdezősködött ismét a barna.

— Gyergyó-Szt-Miklóson.

— Gyergyó-Szt-Miklóson?! viszhangozá a kérdő, oly hangon, mely bámulatot és nagy érdeklődést fejezett ki; valamit még mondani akart, azonban jobbnak vélte elhallgatni ezt.

— Nagysád csodálkozik ezen? kérdé a férfi.

— Magam is csodálkozom — szólt közbe a szőke leány — hogy az Isten háta mögé utazik leánynézőbe; oda a hol vademberek laknak.

— Vademberek?! pattant fel erre a barna önfeledten.

— Hát nem olvasta nagysád — folytatá a szőke — Jókai „A jövő század regényé“-ben, hogy úgy beszélnek a gyergyószentmiklósiakról, mint vademberekről?

— Tehát ön vademberek közé utazik, — mondá a barna különös mosolylyal. — És mi a neve a vadvirágnak, vagy inkább a vad leánynak, a kit megszelidíteni akar?

— Ez egy gyönyörű — de nem vad, sőt a mint hallottam igen mivel — örmény leány, neve: M... a Mariska.

E név említésénél a barna hölgy kigyuladt; a figyelmes szemlélő különös felindulást észlelhetett rajta; zavartan huzta homloka felé kalapját, mintegy elfedni akarván az arcán visszatükröződő hatást, mit azon név említése reá gyakorolt.

— Miért ütközik meg nagysád e név hallatára? kérdé bármulattal a férfi.

A kérdezett leküzdé zavarát.

— Nem ütköztem meg — mondá — csak valami jutott eszembe. Ön azt mondja, hogy az a leány nem vad, akkor bizonyára nem benszülött, csak mostanában költözött a vadak közé.

Míg beszélt királypiros ajkai körül pajkos mosoly játszadozott.

A férfi elragadtatással függeszté szemeit a beszélő gyönyörű barna arcára.

— Miként ismerősöm mondá, ő ott született — felelé. — Egyetlen gyermeke egy derék örmény kereskedőnek.

Különben az csak mesebeszéd, hogy ott vadak laknak, sőt ellenkezőleg — miként mondják — igen kedves, vendégszerető nép lakja azon községet.

A vonat lassabban kezdett haladni, aztán megállott.
— Radna 7 percz! hangzott kívülről.

A két fiatal leány felállott és csomagjaikat kezdték leszedni. A férfi udvariasan segített nekik, miközben szemeit vágygyal legelteté a barna leányon, a ki nagy vonzerőt gyakorolt reá, hisz oly okos, oly kedves volt.

— Oh beh gyorsan elrepültek a kellemes perczek!
— mondá — miket nagysádtok kedves társaságában élvezni szerencsés valék.

Bár sokáig együtt utazhattunk volna!

— Hisz ön alig várta, hogy tőlünk szabaduljon, szóltak a leányok.

A barna folytató:

— Ezt nem vehetjük rossz néven, mert zavartuk. Most már ábrándozhatik egymagában a szép és g a z d a g örmény leányról, tevé hozzá pajkos mosolylyal.

Még egy „jó éjt“ kívánás és a két fiatal leány távozott.

— Istenemre, — mondá magában a férfi — ez a gyönyörű barna teremtés egészen elbűvölt. Meg kell tudnom, ki ez a bájos tündér. Egy napi késedelem nem nagy baj. Azután folytathatom, ha épen akarom, az utazást.

E közben gyorsan leemelé bőröndjét és hanyat-homlok rohant kifelé, hogy követhesse a szép ismeretlent.

Ezt az indóház előtt várta egy cseléd, lámpával kezében.

Elindultak. A férfi nyomban követé, a mit a leány, a többi hazatérő utas miatt, nem vett észre. Elérve a Maros hidját, áthaladtak rajta, aztán balra tértek, darabig így menve, ismét balra tartottak, végre jobb felé térve beérkeztek Lippa „Uri utcá“-jába. A hazaérkezett utasok elszéledtek. A szép leány kísérőjével folytatta útját, mely a csinos üzletek előtt végig huzodó aszfalton vezetett át. Hat óra lehetett. Az üzletek még nyitva voltak. A lámpák meg voltak gyujtva. A férfi most óvatosan távolabb maradt, nem tévesztve szem elől a leányt. Ez keresztül

menve az aszfalton, jobbra egy másik utczába tért, megállt egy földszintes ház kapuja előtt. A cseléd kulcsesal felnyitva a zárt, a kapú nyílásán át mindketten eltűntek az őket kísérő férfi szemei elől...

A mi barna hölgyünk senki más nem volt, mint — M...a Mariska. Lippán tartzkodott anyjával, ennek özvegy nővérénél, kinek hő vágya volt, hogy néhány hetet nála töltsenek, a ki pár évvel előbb szintén náluk, a szép hegyes vidéken, tartzkodott. Mariska anyjával és nagynénjével többször átrándult Aradra s így már tájékozva lévén, most egyedül tette meg az útát, hogy egyik divatüzletben némi bevásárlásokat tegyen. Aradon egy rokonánál ebédelt. Ez aztán elkísérte őt az üzletbe, a hol megvette a szükségesekeket.

Igy hozta össze a különös véletlen avval a férfival, a ki érette — mert hozományára áhítozik — utazik Gyergyó-Szt-Miklóstra.

Mariska egész éjjel e különös véletlen találkozás fölött tünődött. Gyűlölettel, megvetéssel akart azon emberre gondolni, a ki nem átallotta bevallani nyiltan, hogy pénzért akar nőszülni.

-- Pfu! ki sem állhatom az ilyen embereket — gondolá magában. — Vásárt üzni a házasság szentségéből! Szeretetet esküdni az Ur oltára előtt, — hamisan, csak azért, hogy pénzsomjukat kielégíthessék!... Soha sem megyek férjhez! Hisz boldog ugysem lennék. Mindig az a gondolat gyötörne, hogy a pénz kedvéért vetek el. Mennyire örülök, hogy nem fog otthon találni. Csak meg ne tudná, hogy itt vagyok. Ez esetben elrejtőzném előle. Eh! de mit törődöm vele? Nem érdemes, hogy vele foglalkozzam. Nem akarok többé reá gondolni!

Hanem mivel gondolatainkat nem igen lehet kormányozni, Mariska akaratja ellenére mindig csak az érdekes idegenre gondolt, a kinek a nevét sem tudja s a ki azért utazik, hogy nőül kérje. Az álom kerülte szeméit s a nyugtalan éj után izgatottan kelt fel ágyából. Igyekezett vidámnak látszani, hogy anyja és nagynénje nehogy kérdőre vonják, hogy tán valami baja van.

Midőn délután ugy 4 óra tájt a kávét megitták, anyját nagynénjével az ebédlőben hagyva, az utcára néző szobába ment s a nyitott ablak párkányára könyökölve, szórakozottan tekintett ide-oda. Ujra és újra más irányt akart adni gondolatainak, de ezek szüntelen annak a férfinak alakja körül csoportosultak. Ott volt lelke előtt, magas deli termetével, delejfényű szemeivel, melyeknek tekintete szinte égette.

„Oh beh gyorsan elrepültek a kellemes perczek, melyeket nagysádtok kedves társaságában élvezni szerencsés valék! Bár sokáig együtt utazhattunk volna!“

A míg ezeket mondá, a másik leányra egy pillantást sem vetett, mindig csak ő reá nézett, átható, forró tekintetével.

Ez a tekintet felélesztette szívében azt a szikrát, mely ha lángra lobban, akkor hiába áll elő az ész okoskodásával, a lángot többé eloltani nem lehet...

De káprázat-e ez?! Azok a delejesen villogó szemek most is reá vannak függesztve! Igen, ez valóság!... Előtte állt az a férfi testestől lelkestől, kivel gondolatai foglalkoztak. Tehát nem utazott el. Vajjon miért?.

Illedelmesen köszöntvén őt, így szólt;

— Ugy látom megijesztettem nagysádat.

Mariska arcza valóban olyan lett, mint midőn az ember valamitől nagyon megijed. Előbb biborpiros, azután halotthalvány. Szive hevesen dobogott. Hirtelenében szólni sem tudott.

— Lelkemből fájlalom, — folytató a férfi — hogy látásom oly rémületbe ejté. Jól esett volna nekem, ha ez inkább egy parányi örömet okozott volna kegyednek.

A leány visszanyerte önuralmát.

— Örömet és miért? kérdé, s hangja hideg akart lenni.

— Miért?... — viszhangozá a férfi. — Mit feleljek ily kérdésre?... Nagysádat nem lepte meg, hogy nem utaztam el?

— Meglepett, de nem tett arra kíváncsivá, hogy miért maradt itt.

— És arra sem kíváncsi, hogy miként tudtam meg: hol lakik kegyed?

— Bizonyára tegnap, mikor leszálltam a vonatról, nyomon követett.

— Eltalálta! És megjegyeztem magamnak e házat s ma egész napon át itt oládkodtam.

— De miért, mi okból? Hisz csak nem köröznek engem s ön talán nem titkos detektív, a ki el akar fogni?

— Szeretném elfogni, hogy aztán örökre magamnál tartsam...

— Uram!..

— Beszéljünk komolyan nagysád! Útamat abban hagytam egy hölgyért, kinek még nevét sem tudom. Csak azt tudom, hogy e hölgy kedves, okos, szép és szeretetreméltó teremtés!.. Ha kiérdemelhetem e hölgy vonzalmát, ha megnyerhetem szívét, ugy csak ő lesz az és senki más, kihez sorsomat az egész életre fűzendem!..

— És a gyergyószentmiklósi szép gazdag leány?

— Az hadd boldogiton kezével mást.

— De hátha az ön hölgye, a sok dicsérendő tulajdonságon kívül — miket ön felsorolt — a legszükségesebbel: hozományjal nem dicsekedhetik?

— Az most már előttem mellékes kérdés!... Most pedig bemutatom magamat, szíves elnézését kérve, hogy eztelőbb nem tettem: K... a Izor budapesti ügyvéd vagyok.

— No ha ennyiben van — mondá Mariska — tehát én is megmondom ki vagyok. Nevem: Gy...i Ilona. Egy özvegy hivatalnoknénak vagyok leánya s anyám csekély nyugdíjából tartjuk fenn magunkat.

E füllentésnél nagyon elpirult.

— Köszönöm, hogy oly kegyes volt megmondani becses nevét — szólt a férfi, arra magyarázván magában a leány pirulását, hogy vagyontalanságának beismerése okozta ezt. — Őszintén bevallom, hogy itt a szomszédoknál tudakozódtam kegyed kiléte felől, de senki sem tudott felvilágosítani. Azt mondták, hogy nagysád nem rég óta van itt anyjával; nem érintkeznek itt senkivel; bizonyára rokonai a ház urnőjének.

— Igen, — felelé Mariska — e ház asszonya nagynéném. Mi anyámmal csak néhány hét óta tartozkodunk itt. Székely-Udvarhelyen lakunk. Most már nem pirult el,

hogy igazat nem mondott lakhelyüket illetőleg, már hozzá kezdett szokni az ártatlan hazugsághoz.

— A Székelyföldön laknak nagysádék?! -- kiáltá a férfi örvendetes meglepetéssel. — Én is ott születtem. De most még néhány szót nagysád, aztán eltávozom, remélve, hogy megbocsát, hogy az ablakon át merészelttem kegyedhez szólani...

— Őszintén szólva ezt nem is tartom az illemmel megegyezőnek — szölt közbe a leány. Mert ön sem nem rokonom, sem régi ismerősöm, csak egy idegen.

— Oh ne tekintsen idegennek! Én kegyedben egy rokon lélekre találtam. Lehetetlen, hogy ne érezne kegyed is rokonszenvet irántam! Míg beszélt szemei oly forró sugarakat löveltek a leány arczára, hogy az egészen áthevült.

Tehát még néhány szót, aztán távozom: Engedje meg drága Ilon! — oh ne nézzen oly haragosan reám, hogy így szólitom! — engedje meg, hogy holnap meglátogathassam!

— Megkérdem anyáméktól, hogy el akarják e önt fogadni.

— És ha igen, hogy tudom meg ezt?

— Ez az ön dolga!

A leány arczáról gyönyörtelten olvasta le a férfi, hogy viszont vonzalomra talált szívében. Forró csókot illesztett kezére s ezzel távozott.

Emlékezetek az erdélyi örmények mult életéből,

melyet az örmények apostola: *Világosító-Szt-Gergely* 1858 ik évi ünnepén a szamosújvári örmény szertartású templomban mondott egyházi beszédben előadott **Lukácsi Kristóf**.

III.

A hazájok ezen végromlását túlélte örmények, kiknek a dühös ellenség fegyvere ellen sem az erdők renga-

tegei, sem a sziklák barlangjai biztos menedéket többé nem szolgáltathattak, szerencsétlen hazájokat odahagyták, és a ki merre csak tudott, menekült; sokan a ciliciai kikötőkben hajókra szállva, az akkor még fennálló byzantiumi görög birodalom városaiba, névszerint Konstantinápolyba vonultak, mások Olaszországba hajóztak és az olasz tengerparti városokban: Velenczében, Genuában, Livornóban, Pisában, Anconában, Nápolyban és Rómában, részint maigis fenlevő örmény gyarmatokat alkották; mások a feketetengerparti, és Duna-melléki tartományokban kerestek magoknak menedéket; mások végre, és ezek a mi egyenes őseink, eldődeink voltak, Áni városának, az egyesült perzsa és tatár tábor által történt végelpusztítása után, áthatva a kaukáziai bércezen, elébb ugyan a mai Kazán és Astrachan orosz tartományokban telepedtek meg; hanem itt is a tatároktól háborgattatva, fegyverrel útat nyitottak magoknak Krimiába, hol a genuaiaktól, kiknek azon időben Krimiának Kaffa nevű városa és környéke birtokában vala, a legszivesebb vendégszeretettel fogadtattak. 178 évig laktak Krimiában őseink, míg 1457-ben Kaffa is a tatárok által elfoglaltatván, az örmények, kik az ellenség fegyverét kikerülhették, Krimiából Lengyelországba, onnan idő multával Moldovába, Bucovinába és Oláhországba költöztek.

Megjegyzendő, mikép apáink, míg Krimiában és Lengyelországban laktak, Rómával egyesült katolikusok voltak, valamint katolikusok maigis ott maradt atyánkfiai. Moldovában azonban nem-egyesült vallású fejedelem és nép hatalma alá kerülvén, és az ott korábban megtelepedett örmények is nem-egyesült hitűek lévén, ők is csupa tudatlanságból ezen vallást követték, és csak később Erdélyben tértek ismét vissza a katolika egyház kebelébe. — Átjöttek pedig Erdélybe 1672-ben Kr. után; átjövetelük főoka vala: hogy a moldovai fejedelem és nép, az örményeket, jóllehet szintugy nem-egyesült hitűek voltak mint ők, az örmény nyelv és rítus elhagyására és a görög szertartás követésére kényszerítették, mivel pedig erre őseink ráállani se hogy sem akartak, iszonyú üldözést támasztottak ellenök. Templomaikat

kirabolták, drága ékszereiktől megfosztották, egyházi könyveiket máglyára rakva elégették, püspökjüket és papjait börtönbe vetették, a gyermekeket újból megkeresztelték, halottaikat görög szertartás szerint temették el, végre a templomoknak ágyukat szegezve, azokat halomra lötték. Szóval az örményeket ősrégi szokásaikból, erkölcsaikből és nemzetiségökből merőben ki akarták vetkeztetni. Másfelől a törökök is nagy haddal Moldovába beütvén, az örmények hazájok esküdt ellenségeivel találkozni itt is nem akarván, 1669-ben Kr. után mintegy háromezer család a Moldova és Erdély közt fekvő havasokba vonult; itt tartózkodtak eleink három esztendeig, míg 1672-ben első Apafi Mihály akkori erdélyi fejedelem engedelmével, Erdélynek, a mondott havasok aljában fekvő helységeibe szállottak. Apafi az új vendégeket a kereskedés felvirágoztatása tekintetéből, a folytonos háborúk miatt a népességében különben is igen megfoglyatkozott országba örömmel fogadta, azok egy részének saját ősi jószágát: Ebesfalvát lakhelyül engedte, valamennyieket pedig különbféle szabadalmakkal és kiváltóságokkal megajándékozta.

Erdély nemsokára azután, a maigis dicsően uralkodó áusztriai ház birtokába esvén, nagy Leopold király az örményeknek, kik az áusztriai ház iránti hívségöket rövid idő alatt több alkalommal, névszerint 1717-ben Besztercze védelmében a törökök ellen részt véve, meg a Rákoczi-féle forradalom idejében, fényesen bebizonyították, kiváltképpen pedig halhatatlan emlékezetű Verzár, vagy a mint akkor nevezték Verzereskul Auxentius püspökjük érdemeinek tekintetéből, ki az uralkodó áusztriai ház iránti tántorithatatlan hívségeért mind a törököktől, mind pedig Rákoczi párthiveitől különbféle méltatlanságokat és kétrendbeli sanyarú fogságot szenvedett, külön város építésére, mely Örményváros nevet viselne és örményeké lenne, helyet adott itt Szamosújvárt. Leopold apostoli király utódjai, a felséges áusztriai házból származott minden uralkodók egytől egyig az örményeket legmagasabb királyi kegyeikre méltatták, szabadalmakkal megajándékozták.

Másfelől Róma is alig hogy értesült őseinknek Moldovából Erdélybe történt átszállása felől, azonnal gondoskodott arról, hogy a kath. hit egységtől eltávozott fiait az egyház kebelébe terelje; mire nézve saját honfiakat Verzereskul Auxentiust, ki ép azon időben a római hitterjesztő-társulat intézetében hittani tanulmányait bevégezte vala, apostoli-helyettes minőségben Erdélybe, hozzájok leküldötte. Ezen, később örmény püspökké felszentelt apostoli lelkű férfiú több évi fáradozásainak sikerült elvégre az eltévedt nyáját Krisztus aklába visszavezetni és a római egyházzal a katolika egység és igazság középpontjával egyesíteni. Ugyan csak ő volt, ki az általa város építésére nyert földterületen az első házat építette; példáját nyomban követték a Beszterczéről, Görvényből, Peteléről, Károly-Fejérvárról és más helyekről szeretett főpásztoruk körül egybe sereglett hívek, és rövid időn nőtt, épült és népesedett a város. Verzereskul püspök háza, mely a közhagyomány szerint, ezen templom terén vagy épen helyén állott, halála után a buzgó hívek által főpásztoruk emlékezte iránti kegyeletből, kápolnává alakíttatott át, és szenteltetett fel, hol sokáig isteni szolgálat tartatott, míg a szerény kápolna helyén ezen pompás templom emelkedett.

Míg Verzereskul püspök élt, és azután is, míg a nemzetnek saját egyházi főnökei voltak, a nemzetben egyetértés, összetartás, az isteni szolgálatban egység és egyformaság uralkodott. Az erdélyi örménység, jóllehet akkor is szintugy, mint most eloszolva lakott az országban, egy egészet, örmény „kompania“ nevezet alatt a kormány által is elismert egy nemzetet, egy egyházi testületet képezett, mely belügyeit maga intézte, a határozott évi adót kiosztotta, felszedte és beszolgáltatta a királyi kincstárba. Hasonlag adózott kiki tehetsége szerint a püspöki asztal, az egyháziak és isteni szolgálat illő tartására; adakoztak továbbá és áldoztak a közjóra valamennyien, valahányszor a nemzet egyházi és polgári érdekei megkivánták; s hogy hazafiúi törekvéseik sikeretlenek nem voltak, hogy mit tehet egyetértés, összetartás egy aránylag kevés számú népnél is, tanusítják városunknak álta-

luk szerzett és nagy részt maigis fenlevő egyházi és polgári intézményei; tanusítják az erdélyi örmény városokban és községekben létező számos, részint magán ájtatos férfiak és családok által, részint közkölségen épült templomok, iskolák, kórházak és egyéb jótékony intézetek és kegyes alapítványok.

Az erdélyi örmény szertartású egyház, míg kebeléből püspöke és egyházi főnökei voltak, közvetlen a római apostoli szentszék felügyelése és gondviselése alatt állott. A szentséges római pápák egész atyai gyöngédséggel ápolták az Ararát tövéből Erdély bércei közé átültetett Világosító-Szt-Gergely egyházának Rómával egyesült ezen gyenge növényét, növendékpapjait az apostoli szentszék költségén növeltették és tanították szinte a múlt század végeig a római hit-terjesztő-társulat világhírű intézetében. Több apostoli leiratok által intézkedtek az iránt, hogy az erdélyi katolikus örmények, a keleti örmény-egyház szertartásait híven és sértetlenül megtartsák; tették pedig ezt a szentséges római pápák főképp azért, hogy az Erdélylyel kelet felől határos tartományokban, délkeleti Európában és egész Ázsiában elszórt nagy számú nem-egyesült vallású örmények látván, hogy Róma az erdélyi és más katolikus örményeknél a keleti örmény egyház szokásait és szertartásait magais tiszteletben tartja és mások által is tiszteletben tartatni parancsolja, levetkezővén a Róma ellen táplált előítéleteket és balvéleményeket, hajlandóbbakká tétessenek a katolika igazság elfogadására.

Miután pedig Verzereskul püspök meghalt, és a nemzetnek megszűntek lenni ajka és ritusa szerinti egyházi előljárói, megszűnt az egyetértés és összetartás a nemzetben, megszűnt az egység és egyformaság az egyházi életben, az isteni szolgálatban. Azon idő óta beállott egyházi állapotaink hasonlitanak egy szétvert nyájnak állapotához, az édes apjoktól elmaradt árva gyermekek sorsához.

Minthogy tehát a kijelelt idő óta beállott, mint szintén jelen egyházi állapotainkról mi jót, mi örvendetést sem mondhatok, inkább hallgatok, és véget vetve ez út-

tal beszédem historiai részének, átmegeyek azon tanuságok előadására, melyeket a felhozott történeti tényekből vonhatunk, és azon kötelességekre, melyek azokból mi reánk, kik az örmény nemzetnek és nemzeti egyháznak tagjai, sorsosai, az előadott történeti emlékeknek hagyományosai, s örökösei vagyunk, — háramlanak.

A magyar-örmény nemes családok címerlevelei.

Közzéteszi : dr. Temesváry János.

IX.

Govrik család.

E nemes család címerszerzői Govrik János és Tivadar fivérek, szamosújvári örmény kereskedők voltak, kiket anyjukkal Miklósi Mánusággal,¹⁾ id. Govrik Márton özvegyével továbbá Issekutz Katalinnal előbbinek, Jakabfy Máriával utóbbinak hitestársával, nem különben Tódorral előbbinek és Anna Máriával, utóbbinak magzatjával s valamennyiök törvényes utódaival együtt a hazai kereskedelem felvirágoztatása körül szerzett érdemeiknek, de egyszersmind az általuk az épen akkor folyó hétéves háború költségeinek fedezésésére nagylelkűen felajánlott pénzösszegnek mintegy hálás viszonzásaul Mária Terézia királynő Bécsben 1760. július hó 28-án, kelt címerlelevelével a hazai nemesek lajstromába iktatott. A Govrik János és Tivadar fivéreknek adományozott címerlevél teljes szövege a következő:

Nos Maria Theresia etc. Memoriae commendamus tenore Praesentium significantes quibus expedit Universitas, quod cum Regiis dignum manibus opus esset distributio Beneficiorum, ideo cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum demissam commendationem Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero attentis, et consideratis

¹⁾ Mánuság (*Մանուշակ*) a magyar Violának teljesen megfelelő örmény női keresztnév.

Fidelitate et Fidelibus servitiis Ioannis et Theodori Govrik, Quaestorum Armenorum et Civium Oppidi Nostri in Transylvania Armenopolitani, quae iidem Nobis, Augustaetque Domui Nostrae cum alias pro temporum et occasionum varietate, tum vero negotiationi cum emolumento Vectigalium Nostrorum insistendo, et signanter in moderni Belli circumstantiis ad Aerarii Nostri rationem certam Pecuniae summam offerendo et praestando exhibuisse, et impendisse perhibentur, qualiave ipsos immo et maiora deinceps quoque exhibituros et impensuros Benigne confidimus, eosdem Ioannem et Theodorum Govrik et per eos matrem eorum Mánuság Miklósi, quondam Martini Senioris Govrik Relictam Viduam, nec non eorundem, et quidem Catharinam Issekutz Coniugem et Theodorum filium Ioannis, Mariam Jakabfy Coniugem et Annam Mariam Filiam Theodori, iam natos, et in posterum Divina Benedictione e legitimo Thoro nascituros, Haeredesque et Posteros utriusque Sexus universos de Supremae Potestatis Nostrae Regiae, et principalis Plenitudine, Gratiaque Speciali e Statu et Conditione ignobili Clementer eximendo in Coetum et Numerum verorum, ac indubitatorum antelati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium duximus annumerandos, cooptandos et adscribendos, annuentes et ex certa scientia Nostra animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo deinceps futuris et perpetuis semper temporibus, omnibus iis Gratiis, Honoribus, Privilegiis, Praerogativis et Immunitatibus, quibus caeteri veri, et indubitati dicti Principatus Nostri Transylvaniae Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, iure, et ab antiquo utuntur, fruuntur et gaudent, uti, frui ac gaudere possint, ac valeant; in cuius quidem Nostrae erga eosdem Ioannem et Theodorum Govrik praefatosque ipsorum declaratae Benignitatis Signum, veraeque, et perfectae Nobilitatis testimonium haec Arma

seu nobilitatis Insignia: Scutum videlicet Militare erectum auro, et minio Rhombiformiter tessellatum super

Govrik es. czimere.

scripto Urso nigro in posteriores Pedes erecto, rictu hiante, linguaque sanguinea exerta, et protensis anterioribus pedibus, ad proeliandum parato; ipsum Scutum autem premit Galea tornearia clathrata seu aperta situ pro more ad dextram obliquo Nobilibus propria Regio Diademate redimita et emergente scutario urso fastigiata, Laciniiis seu Phaleris a cono galeae dextrorsum aureis et coccineis, sinistrorsum vero nigris, et pariter aureis per utrumque Scuti latus venuste semet explicantibus, prout haec omnia in capite, seu principio praesentium Literarum

Nostrarum docta manu, et arte pictoris genuinisque suis coloribus adumbrata, et expressa lucidius ob oculos intuentium posita cernuntur, eisdem Ioanni et Theodoro Govrik praefatisque eorum Gratiose danda duximus, et concedenda decernentes, et ex certa scientia Nostra, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis Insignia more aliorum verorum et indubitatorum memorati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium sub iisdem Iuribus, Privilegiis, Praerogativis et Immunitatibus, quibus caeteri veri, et indubitati praelibati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, Iure, et ab antiquo utuntur, fruuntur et gaudent, ubique in Proeliis, Certaminibus, Pugnis, Hastiludiis, Torneamentis, Duellis, Monomachiis, ac aliis quibusvis Exercitiis Militaribus et Nobilitaribus, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Vexillis, Clypeis, Tendo-

riis, Domibus et Sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub merae, verae, sincerae et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eos ab omnibus cuiuscunque Status, Conditionis, Honoris, Dignitatis et Praeeminentiae Hominibus insignitos, et ornatos dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre, ac gestare, ac iis in aevum uti, frui et gaudere possint ac valeant, Haeredesque et posteri eorum utriusque sexus universi valeant, atque possint; imo nobilitamus, damus et conferimus harum Nostrarum Maioris, et Authentici Sigilli Nostri impendentis munimine roboratarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Vigesima Octava, Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Sexagesimo, Regnorum vero Nostrarum Vigesimo.

Maria Theresia m. pr. Gabriel Comes de Bethlen m. pr.
Franciscus Bándi m. pr.¹⁾

A Govrik fivéreknek s utódaiknak adományozott nemesi címér tehát a következő: Az arannyal kockázott vörös mezőben ágaskodó, jobbra néző s kiöltött nyelvvel zsákmányra kész fekete medve látható. Sisakdisz a címerképpel azonos, koronából kinövő s jobbra tekintő fekete medve. Foszladékok: jobbról vörös-arany, balról fekete-arany.²⁾

Gyertyánfi család.

E nemes család címerszerzői Gyertyánfi Antal kolozsvári kereskedő és fivérei, Lukács, Kristóf és János voltak, kiket mindkét nembeli valamennyi törvényes utódaikkal együtt a hazai kereskedelem fölvirágoztatása körül szerzett érdemeiknek s az általuk, már huzamosabb idő óta folyamatban levő s a francia forradalom

¹⁾ A Gábrus Zakar szamosújvári tanár és híres armenista hátrahagyott kéziratái között levő hiteles másolat után.

²⁾ Nagy I. és Siebmacher I. e családról szintén megemlékeznek; előbbi i. m. IV. k. 431. l., utóbbi i. m. IV. k. 202. l.

leveretését czélzó háború költségeinek fedezésére több ízben felajánlott jelentékeny pénzsegély megjutalmazására Ferencz király Bécsben 1795. június hó 25-én kelt czímerlevelével a hazai nemesek sorába felvett. A Gyertyánfi fivéreknak és törvényes utódaiknak adományozott ezen czímerlevél így hangzik:

Nos Franciscus Secundus etc. Memoriae commendamus tenore Praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Nos ad eum, quem in fidelibus Nostris Subditis quavis occasione, sed praesertim in modernis arduis diuturni Belli circumstantiis experimur zelum prona munificentia fovendum peculiari Benignitate propensi, cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum demissam intercessionem, Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero attentis, et consideratis fidelitate, fidelibusque servitiis Fidelis Nostri Antonii Gyertyánfi, Civis et Mercatoris Liberae, Regiaeque Civitatis Nostrae Claudiopolitanae, nec non Fratrum Eiusdem Germanorum Lucae, Christophori et Ionae singulorum Gyertyánfi, quae Ipsi Nobis, Patriaeque suae, tum alias pro Locorum et Circumstantiarum exigentia, tum vero, et signanter in promotione commercii, procuratoque Aerarii Nostri per notabilem vectigalis praestationem insigni Proventu hactenus exhibuerunt, peculiariter vero considerabilibus Subsidiis pecuniariis ad modernas Belli necessitates sponte ac e proprio animorum zelo iteratis vicibus suppeditatis testati sunt; qualiave ipsos, imo et maiora deinceps quoque pari fidelitate atque zelo exhibituros, et impensuros fore, benigne confidimus, Eundem Antonium Gyertyánfi, Eiusdemque Fratres Germanos Lucae, Christophorum et Ionam, cum reliquis Eorundem iam natis, et in posterum Divina Benedictione e legitimo thoro nascituris Liberis, Eorumque Haeredibus, et Posteris utriusque Sexus universis, de Supremae Potestatis Nostrae Caesareo-Regiae, et Principalis Plenitudine e statu, et conditione Ignobili clementer eximendo in coetum, et numerum verorum Magni Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae Nobilium, duximus cooptandos, annu-

merandos, et adscribendos, annuentes, et ex certa scientia Nostra, animoque deliberato concedentes, ut Ipsi a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus, omnibus iis Gratiis, Honoribus, Privilegiis, Immunitatibusque, quibus caeteri veri, et indubitati dicti Magni Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae Nobiles, natura, iure et ab antiquo utuntur, fruuntur et gaudent, uti, frui, et gaudere possint ac valeant, Haeredesque et Posteriores eorum utriusque sexus universi possint ac valeant. In cuius quidem Nostrae erga Eosdem Antonium Gyertyánfi, Fratresque eius Lucam, Christophorum et Ionam, praefatosque eorundem, declaratae Benignitatis Signum, veraeque et perfectae Nobilitatis Testimonium haec Arma, seu Nobilitatis Insignia: Scutum

Gyertyánfi cs. czímer e.

videlicet militare erectum, in quatuor Aréas divisum, quarum prima, et quarta rubes Colore tincta refert Leonem argenteum erectum, rictu hiante, et lingua exerta, caudaque post tergum sinuatim proiecta anteriorum pedum dextris falculis candelam tenentem, capite areae scutario aureo duabus dextris ex transverso scuti porrectis caeruleo amictu indutis, et fidei dandae iunctis ornato; in secunda vero et tertia area coerulea cernitur Cor rubeum tam in Cephalo, quam in basi utrobique nempe duabus stellis sex-angulis ordine dispositis comitatum. Scuto incumbit Galea tornearia coronata, clathrataque seu aperta situ ad dextram obliquo Nobilis concedi solita, in apice inter Iugum Alarum nigrum Brachio humano coeruleo amictu induto, vola frameam tenente fastigiata. Laciniis hinc argenteis, et rubris, inde aureis, et coeruleis Scuti latera decenter, ac venuste exornantibus, Eisdem Antonio Gyertyánfi, Fratribusque Eius Germanis Lucae, Christophoro et Ionae, praefatisque Eorundem gratiose danda duximus et concedenda, decernentes, et ex

certa Scientia Nostra, animoque deliberato concedentes, ut Ipsi a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis Insignia, more aliorum verorum, natorum, et indubitatorum memorati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae Nobilium, sub iisdem Iuribus, Privilegiis, Praerogativis, Immunitatibusque, quibus caeteri veri, nati, et indubitati attackti Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae Nobiles natura, iure, et ab antiquo utuntur, fruuntur, et gaudent, ubique in Proeliis, Certaminibus, Pugnis, Hastitudiis, Torneamentis, Duellis, Monomachiis, ac aliis quibusvis Exercitiis militaribus et Nobilitaribus, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentoriis, Domibus, et Sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum, et expeditionum generibus, sub merae, verae, sincerae, et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eos ab omnibus cuiuscunque Status, Conditionis, Honoris, Dignitatis, et Praeeminentiae Hominibus insignitos, et ornatos dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre, et gestare, ac iis in aevum uti, frui, et gaudere possint, ac valeant, Haeredesque, et Posteriores utriusque sexus universi valeant, atque possint: imo nobilitamus, damus, et conferimus harum Nostrarum maioris, et authentici Sigilli Nostri impendentis munimine roboratarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum in Archiducali Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Vigesima Quinta Mensis Iunii, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Nonagesimo Quinto, Imperii Nostri Romani Tertio, Regnorum vero Nostrorum Haereditariorum Anno Quarto.

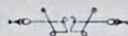
Franciscus m. pr. Samuel Comes Teleki m. pr.
Ioannes Somlyai m. pr.¹⁾

A Gyertyánfi család nemesi czímere a közlött czímerlevél alapján tehát a következő: Négyelt pajzs, melynek

¹⁾ Az országos levéltárban levő eredeti fogalmazványból.

egyenlőtlenül osztott első és negyedik mezejének alsó nagyobbik vörös részében zöld halmon ágaskodó, jobbra néző ezüst oroszlán gyertyát tart,¹⁾ felső kisebb arany részében pedig mindkét oldalról kinyuló, kék mezbe öltözött összefont kéz látható; a második és harmadik kék mezőben végül vörös szív fölött és alatt két-két hatágú arany csillag tündöklök. Sisakdisz: két kiterjesztett szárny között leveles arany koronán nyugvó, kék mezbe öltözött jobb kar markában kivont kardot villogtat. Foszladékok: jobbról vörös-ezüst, balról kék-arany.²⁾

E nemes család Erdélyből nem sokára Torontál vármegyébe is kiszármazván, ott királyi adománylevelé utján előbb nyert nemességének s czímerének megtartása mellett B o b d a helységet és egyszersmind „b o b d a i“ előnevét szerzé.

A mi vendégeink.

Júl. 19-én külön vonat hozta a belügyminisztert, Hieronymi Károlyt Szamosújvárra; az indóháznál nagy néptömeg várta. A miniszter kíséretében volt a kedvelt, eszes, armenophil, fővárosi író Rákosi Victor (Sipulus) is. A városi tisztikar élén Placsintár Dávid polgármester üdvözölte a belügyminisztert, ki a többek közt ezeket mondotta: „Sajnálom, hogy időm kimértsége miatt Szamosújvárt, e törekvő várost meg nem látogathatom; de keresni fogom az alkalmat, hogy más izromban eljöhessenek e helységbe, mely kulturai központ“. . . . Erre dr. Molnár Antal országgyűlési képviselőnk többeket bemutatott a miniszternek; azután elindult a vonat Deés felé, szünni nem akaró „éljen“-eink kísérték a népszerű minisztert, kit elkísért országgyűlési képviselőnk is; estve

¹⁾ E czímer tehát, mint mely a czímerverszökök nevére is alludál, az u n. »beszélő-czímerek« egyike.

²⁾ Nagy I. (i. m. IV. 468. l.) tesz ugyan e nemes családról említést s több kiválóbb szülöttjét névleg is kiemeli, de mind ő, mind Siebmacher I. i. m. a családi czímert agyon hallgatják.

vacsorára bement Deésre plebánosunk is. Júl. 21-én újra körünkbe jött a rokonszenves miniszter; tenger nép várta. A fuvó-zenekar a vonat közeledésekor rázendített. Ott volt a görög kath. püspök, a káptalan, az örmény kath. papság, számos feketébe öltözött intelligens egyén; szépen volt képviselve a hölgy közönség is. „Ember tervez, Isten végez“ szavakkal kezdte a polgármester üdvözlő beszédét. Teljes megelégedéssel legeltette az érdekes miniszter szeméit az elegans nagy néptömeg felett. Érdekes volt válasza, és vidám volt arca. E nagyszerű fogadtatással külsőleg is kifejezést akartunk adni az elismerésnek, melylyel adózunk a haza javára czélzó nemes törekvéseinek. A püspök kocsjába a püspök mellé ült és a püspöki lakba hajtatott. Visszamenet is sok ember éljenzett: a zenekar a Rákoczy-indulót futta... Júl. 22-én (vasárnap) jött Lukács Béla miniszter közibénk. Nehány évvel Szamosújvár adott első ízben képviselői mandatumot kezébe; azóta önerején folyton folyvást emelkedett. Mint miniszter most jött először e falak közé, hogy meglátogassa rokonait, régi választóit, barátait. Habár bejelentés nélkül jött, mégis igen-igen sokan várták az indóháznál: ott volt neje, ki egy héttel azelőtt jött volt körünkbe és a nagyszámú rokonság is. Felesége atyúl hűgánál: özv. Tódorfi Kristófnénál szállott meg. A tisztelgések sorát a városi tanács kezdte el; azután tisztelgett a járásbiróság, a vár, a szolgabiróság, a gör. kath. püspök; az örmény kath. papi, tanári és tanítói kar, kereskedő-társaság. . . . Közkedvességű miniszterünk is, ki vér a mi vérünkől, szintén azon nagy emberek közé tartozik, kikerél honores non mutant mores: a papi és tanári kar üdvölköző szónokát, szeretett plebánosunkat „kedves barátomnak“ nevezte; az egyik tanárt (Sz. K.) pedig, kihez még az iskola falai közt kötött barátságos viszony fűzi, „servus“ megszólítással illette. Estve serenaddal tisztelték meg. Két kedves napot töltött e városban; igen jó emlékekkel távozott el körünkől.

Sz.

Kisebb közlemények.

Arménia és Hellász Strabó, a hellén történetíró regeszerű elbeszélése szerint, az örmények a thessáliai ősnép ivadéka, miután az argonauta Jáson egyik utitársa: Armeniosz vagy Armeniosz, a szóbanlevő kalandos hadjárat alkalmával e vidékre költözvén, itt megtelepedett; miért is a régi görögök szomorú színjátékaikban (a hellén tragédiákban) használtatni szokott, hosszúra szabott, thessáliai öltönyt közönségesen arméniai ruházatnak neveztek. Strabó előadása szerint tehát az örmény nyelvzet az említett argonautának lenne ivadéka; s nevét is tőle (Armeniosz-tól) nyerte volna.

A néprajzi kiállítás. Az eszme, hogy a budapesti ezredéves kiállításon hazánk néprajzi viszonyainak ismertetésére egy falu építtessék, mindinkább közeledik a valóság stádiuma felé. A tervezett falu huszonöt lakóház és udvartelekkel, templommal, iskolával, községházzal, csárdával és mintakórházzal lesz felépítendő. A falu három utcáját négy alföldi magyar ház, hat német (szász, szepesi, sváb), három román, egy-egy palóc, dunántúli, kalotaszegi, toroczkói, székely, sokác (bunyevác), tót, szerb, vend, bolgár és ruthén ház fogja képezni. — (Hát az örmény?!. A legrégebb örmény házak sajátlagos beosztásukkal, berendezésükkel, antik butoraikkal, homlokzati fülkéikkel, a ruházat és élelmezés különlegességeivel mindenesetre a bemutatásra alkalmas eredeti típust képezhetnének!... Szerk.) A kiállítás falusi községének vásárterére épül a templom, ennek közelében az iskola, községháza és kórház nyernek elhelyezést. A lakóházak felépítésére a megyei törvényhatóságokat kérte fel a kiállítás elnöke, — minek folytán házak építésére eddigelő a következő tizennégy vármegye tett kötelező nyilatkozatot: Bács-Bodrog, Bereg, Borsod, Csongrád, Hunyad, Jász-Nagykun-Szolnok, Nográd, Nyitra, Szabolcs, Temes, Torda-Aranyos, Torontál, Vas és Zala vármegyék, — azonkívül egy község is: Meczenzéf. (Hát Szolnok-Doboka?!... Szerk.) A különféle háztípusok megválasztása, a háztartáshoz szükséges szobaberendezések, s az ethnografiai szempontból érdekes népviseletek kijelölése tekintetében a kiállítás elnöke, a helyszínére kiküldöttek által eszközölt tanulmányok alapján, az illető megyei törvényhatósággal egyetértőleg határoz. Ezen előmunkálatok már is javában folynak, s annyira előrehaladtak, hogy a falu kiépítése a jövő tavasszal kezdetét veheti. A templom környékére a kiállítási bizottság vásári bódékat tervez, melyekben kizárólag háziipari tárgyak elárúsítása folytattatnék. És hogy a kép teljes legyen, a faluvégi cigány-sátor sem fog abból hiányzani, (Ezen festői részletről József főherceg gondoskodik!) A felvidéki juhász-élet bemutatására is talákozott hazafias vállalkozó: Breznóbánya város ugyanis a juhturó készítésére teljesen berendezett kunyhót jelentett be. Az országbeli

népviselőket az egyes lakóházakban különféle jelenetezésben összeállított viasz-alakok által fogják szemléltetőleg ismertetni, — s azonfelül még lehetőleg az illető néprajzilag érdekes vidékek népviseletébe öltöztetett házas párok fogják az egyes házak gondozását, felügyeletét és tisztántartását is ellátni.

Irodalom és művészet.

Harmath Domokos munkatársunk egy hézagpotló munkát írt, melynek előfizetési felhívásából a következőket adjuk közre: Előfizetési felhívás a »Telekkönyvi Kalauz« című telekkönyvi szakmunka második kiadására. »Telekkönyvi Kalauz« cím alatt évekkel ezelőtt a gyakorlati telekkönyvezés elveit s a telekkönyvi alapismereteket tárgyaló szakmunkát adtam ki, melynek első kiadása a nagy közönség részéről oly pártolásban részesült, hogy az összes példányok elkelvén: az azután érkezett megrendeléseknek eleget nem tehettem.

Részint ezen körülmény, részint a több oldalról nyert szives buzditás, továbbá a sajtó elismerő nyilatkozatai mindinkább erősebbé és erősebbé tették bennem azon meggyőződést, hogy szerény munkám nemcsak a szakférfiak elismerésével találkozott, hanem a gyakorlati alkalmazás tűzpróbáját oly szerencsésen kiállotta, hogy a telekkönyvi törvények és a hivatalos kiadványokban összehalmozott rendeletek tömkelegében a rendszeres alphabeticus tárgymutató hiányában biztosan és könnyen használható útmutatónak és főképp a telekkönyvi szakvizsgára készülők számára a kérdések és feleletek által hasznos segédkönyvnek bizonyult.

A »Telekkönyvi Kalauz« második kiadásának megrendelési lapjait azon reményben bocsátom közre, hogy a telekkönyvezés érdekeinek használni törekvő munkám méltányos pártolásban fog részesülni és köszönetet mondva az első kiadás előfizetőinek, kérem a tisztelt pálya- és szaktársakat, méltóztassanak könyvemet minél szélesebb körben ismertetni és terjeszteni s főképp a környezetükhöz tartozó kezdőknek ajánlani.

Tájékozással álljon itt néhány szemelvény a »Telekkönyvi Kalauz« első kiadásáról szóló hirlapi bírálatokból:

»Telekkönyvi Közöny« IV. évfolyam 23 sz.: »Harmath Domokos »Telekkönyvi Kalauz« című kézi könyvébe rövid betekintést nyertünk s azt czélszerűen berendezett, a telekkönyvi téren hézagot pótló műnek találtuk, miért is ezen könyvet a t. olvasó közönség s különösen kezdő szaktársaink figyelmébe melegen ajánljuk.« »Magyar Tisztviselő« V-ik évfolyam 2-ik szám: »Harmath Domokos »Telekkönyvi Kalauz« című munkája, mint e téren úttörő, teljes elismerésünkre érdemelt. A tki ügykezelés egyik legnagyobb hiánya, eddig épen az volt, hogy a törvények és rendeletek más különböző ügydarabokkal lettek kiadva s így egy-egy törvényt vagy rendeletet a bíróságok

könyvtárában csak hosszas keresés után lehetett feltalálni. Ezen és a betűsoros tárgymutató hiányán segített a szerző, midőn könyvét kiadta. Kívánjuk, hogy e munka minden bíróság asztalán helyet foglaljon. »Köztségi Közlöny« 1884 évi jan. 13-iki száma: »Harmath Domokos »Telekkönyvi Kalauz« című munkája segítségével bármely telekkönyvi rendeletet vagy törvényt a szükséghez képest gyorsan fel lehet találni. — A mű harmadik része a kezdők számára van írva, a telekkönyv alapelveit és az ügykezelést a törvények és rendeletek alapján ismertető oly irányú rendszeres kérdések és feleletekkel, hogy a kezdőt teljesen bevezetik a telekkönyvi ismeretek világába és alaposan előkészítik a telekkönyvi vizsgálatra.« »Egyetértés« 1888. évi decz. 30-iki száma: »Harmath Domokos »Telekkönyvi Kalauz« című munkája gyakorlati hasznú könyv, melyet bizonyosan méltányolni fognak azok, a kik tki ügyekkel foglalkoznak. A Telekkönyvi kérdések és feleletek című rész a telekkönyv alapelveit rendszeres kérdésekben és feleletekben tünteti föl s a kezdőket előkészíti a telekkönyvi szakvizsgára.« A Székely Nemzet 1883 évi november 25-iki számában többi közt a következőket írja:

... Ezen kívül csupán a kezdők számára írt világos, szabatos kérdésekben öleli fel a telekkönyvi ismeretek tárat és e kérdésekre hasonló világosság, alaposág és teljes tájékozottsággal ad feleleteket, úgy hogy a ki e kérdéseket és feleleteket egy párszor figyelmesen átolvasta, a tki intézmény egész szervezetével és gyakorlati alkalmazásával igen könnyen megismerkedik s alaposan előkészülhet a telekkönyvi vizsgálatra.

A »Telekkönyvi Kalauz« izléses zsebkiadásban 15—16 sűrűn nyomtatott íven f. évi december hó 1-én megjelenik, úgy hogy az előfizetőknek december 15-ikig pontosan és bérmentve szétküldetik.

Kérem igen tisztelt ívtartóimat, hogy az előfizetési felhívásokat 1894 évi szeptember 15-ikéig visszaküldeni sziveskedjenek

A »Telekkönyvi Kalauz« előfizetési ára 3 korona (1 frt. 50 kr.), bolti ára 4 korona (2 frt.) lesz. — Az előfizetések legczélszerűbben postautalványokkal és a gyűjtőívek egyszerűen bérmentve szerző nevére czímezve Szamosújvárra küldendők.

A később jelentkező megrendelők csak bolti árban kaphatják meg a művet Todorán Endre könyvnyomdájában Szamosújvártt.

Gyűjtőknek 10 előfizető után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Szamosújvár 1884. augusztus hava. **Harmath Domokos**
kir. s. telekkönyvvezető.

Uj hangszer. Hêrazénián Gárábéd konstantinápolyi örmény zeneművész újnemű hangszeret talált fel, illetőleg szerkesztett, — s egy, ezen újonnan feltalált hangszerre átírt zene-

szerzeményét a szultánnak ajánlotta, ki ezért a művészt rendjellel tüntette ki, s egyszersmind pénzbeli ajándékkal is megjutalmazta.

Közgazdasági élet.

Mezőgazdasági viszonyok. A trapezunti osztrák-magyar főkonzul Kis-Ázsiára. — illetőleg a trapezunti és erzerumi vilajetekre (tartományokra) vonatkozólag jó terméskilátásokról tesz jelentést. Őszi buza és rozs kiválóan jól állanak; tavasziak gyengébbek ugyan, mivel a szárazság máris erősen megviselte, mindamellett, ha a közeli időben esőt kapnak, még helyreállhatnak. A tengeri (kukoricza) erősen elmaradt; további száraz időjárás mellett a tengeri-földek jelentékeny része parlagon hever. A dohány ültetésével is elkéstek; sokan még most sem ültethetik ki a dohány-plántákat!

Az osztrák kereskedelmi muzeum kiadásában megjelenő havi folyóirat közleményeit nemcsak nép- és országismertető cikkek képezik a keletről (péld. »Türkisch-Armenien und seine Bewohner,« von Z w i e d n i c k). — hanem egyúttal olyanok is, melyek közelebről érdekelhetik a monarchia közgazdasági és kereskedelmi érdekeit is a keleti államokhoz és népekhez való viszonyaiban. Vajjon nem volna-e kívánatos, hogy a magyar közélet intézői szélesebb körökben tennék tanulmány s behatóbb megismerés tárgyává, úgy gyakorlati, mint tudományos szempontból azon országokat és népeket, melyek körében nekünk — magyaroknak — is fontosabb nemzetgazdasági érdekeink vannak; s a melyek még szakköreink előtt is (tisztelet a csekély számú kivételeknek!) jórészt ismeretlen terület képeznek; mert ez is egyik lényeges oka, hogy kereskedelmünk keleti érdekeinek valami fényes és hathatós képviselésével eddigelé nem dicsekedhetett.

Mi újság az örmény világban?

Nagy földrengés volt közelebről Anatóliában és Konstantinápolyban, a melyről a lapok megrendítő részleteket írnak. A közzétett tudósítások szerint számos emberélet is esett áldozatul. — Történeti feljegyzéseink szerint Konstantinápoly most már ötödízben élte át a földrengés iszonyú borzalmaikat. Az ott lezajlott régiebb földrengések évszámai közt századok feküsznek. A történeti adatok szerint: 557-ben, 936-ban, 1509-ben, 1767-ben és 1800-ban szintén az idei júl. hó 10-én történt nagy földrengéshez hasonló szerencsétlenség érte a Boszporus-melletti világvárost. A templomokban e hó közepén naponként misét szolgáltattak, hogy a Gondviselés távoztassa el az újabb csapásokat. Az örmény patriarkha Te Deumot is tartott, hálából az örmény lakosság részére jutott segélyért!

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: SZONGOTT KRISTÓF.

Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája.
